

**ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ ІНСТИТУЦІЯМИ
ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА КРІЗЬ ПРИЗМУ
ФУНКЦІОНУВАННЯ КОНСУЛЬТАТИВНО-ДОРАДЧИХ
ОРГАНІВ: СУЧАСНИЙ СТАН, НАЯВНІ ВИКЛИКИ
ТА ЗАХОДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-
ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ**

Крайній П. І.

ВСТУП

Однією із найактуальніших проблем сучасності є корупція, подолання якої є важливим завданням для країн з демократичним правовим режимом. Загальноприйнятою є теза про те, що вчинення корупційних дій чи бездіяльності впливає на економічний розвиток держав, здійснення публічної влади та загальний розвиток суспільства. Нині прийнято низку міжнародних документів, у яких визнається необхідність протидії корупції. Міжнародні організації проводять постійний моніторинг, вивчення масштабів та наслідків таких процесів в окремих країнах. Це дозволяє сформулювати «дорожню мапу», яка складається з конкретних заходів, які необхідно вжити країнам, що перебувають на шляху мінімізації корупційних проявів у різних сферах суспільного життя. Особливе місце з-поміж інших суб'єктів, які протидіють корупції, займають інституції громадянського суспільства. Їх існування є важливою складовою частиною загального антикорупційного механізму демократичної країни.

Останніми роками в нашій країні започатковано нові вектори реалізації антикорупційної політики, які стосувались реформ судової влади, органів публічної влади та державної служби, органів, які наділені спеціальним статусом та протидіють корупції, забезпечуючи невідворотність притягнення до юридичної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень. Крім утворення нових органів, які займаються боротьбою з корупцією, паралельно створювалась відповідна правова основа, яка забезпечувала доступ громадськості до відповідної інформації, що стосувалась діяльності вищезазначених органів. З одного боку, утворення нових антикорупційних органів сформувало окрему підсистему в системі органів публічної влади, які створювались виключно для боротьби з корупцією. З іншого боку, надання інституціям громадянського суспільства правових інструментів впливу на діяльність відповідних органів публічної влади, судової

влади створило окремі сфери публічно-правового регулювання забезпечення реалізації та застосування таких інструментів.

Тобто в Україні на сьогоднішній день де-юре існує дуальна система протидії корупції, яка представлена окремими спеціальними органами та відповідними правовими інструментами, що їх можуть використовувати інституції громадянського суспільства. Водночас де-факто існують суттєві недоліки щодо практичної реалізації відповідними органами наданих законодавцем повноважень. Крім цього, сьогодні громадськість не повною мірою має змогу протидіяти корупції у тих сферах, де їй наданий відповідний функціонал, хоча й закріплені адміністративно-правові засади використання такими інституціями різноманітних форм та інструментів боротьби з корупцією. З огляду на це перед вітчизняною наукою адміністративного права постало важливе завдання, яке стосується вивчення сучасного стану участі інституцій громадянського суспільства у протидії корупції шляхом аналізу чинного законодавства, яким визначено особливості адміністративно-правового забезпечення їх діяльності за допомогою таких інструментів: доступу до публічної інформації, звернення громадян, внесення пропозицій суб'єктам законодавчої ініціативи, проведення громадської антикорупційної експертизи проєктів нормативно-правових актів.

Чинна нормативна основа забезпечення участі громадськості в діяльності органів публічної влади, крім іншого, передбачає можливість утворення відповідних консультативно-дорадчих органів. Останні утворюються з числа представників інституцій громадськості при міністерствах, відомствах, інших органах виконавчої влади зі спеціальним статусом. Окремим правом на створення таких органів у межах повноважень, визначених Конституцією України, володіє Президент України, який може утворювати консультативні, дорадчі та інші органи й служби у межах коштів, передбачених державним бюджетом, Кабінет Міністрів України, інші центральні органи виконавчої влади.

1. Міжнародний та національний виміри адміністративно-правового регулювання участі громадськості у протидії корупції в Україні за допомогою утворення та діяльності консультативно-дорадчих органів

Будь-яка діяльність суб'єктів права та правовідносин базується на визначеному правовому механізмі. Говорячи про громадськість, ми маємо на увазі конкретних суб'єктів права, які утворюються відповідно до положень нормативних актів та здійснюють свою діяльність у визначених межах та спосіб. Адміністративно-правова

участь громадськості у сфері протидії корупції на сьогодні врегульована різними за юридичною силою джерелами як міжнародного, так і національного законодавства. Загальні положення щодо надання їм правоможливостей для участі у процесах протидії корупції врегульовуються різними галузями права.

Варто брати до уваги також визначальний вплив різних факторів на формування правової матерії, яка слугує основою для впровадження відповідних адміністративно-правових механізмів забезпечення участі громадськості у вирішенні таких складних завдань. Ними можуть виступати різні фактори політичного, соціального, економічного, безпекового характеру тощо. Для нашої держави ще одним визначальним фактором, який акцентує увагу на необхідності дії та вдосконалення адміністративно-правового регулювання участі громадськості у протидії корупції, є війна, яка станом на липень 2023 року триває понад 500 днів.

Запит суспільства на максимальне зменшення корупційних проявів у діяльності відповідних органів влади є безпрецедентно високим. Красномовною видається наведена статистика за результатами проведеного соціологічною групою «Рейтинг» «Дев'ятнадцятого загальнонаціонального опитування. Підсумки року. Очікування від майбутнього (20–21 листопада 2022 р.)». Так, для 46% опитаних ситуація у боротьбі з корупцією не змінилась, покращилась вона для 22%, погіршилась для 17% респондентів¹.

З урахуванням активних бойових дій, загальної мобілізації ресурсів та населення як України, так і росії очевидно є необхідність одержання нашою державою міжнародної допомоги. Якщо до 24 лютого 2022 року зміни, які відбувались у сфері публічного врядування, у правоохоронній та судовій системах, системі освіти, розглядались як кількарічний процес, то зараз одержання допомоги є питанням того, чи зможе Україна забезпечити свою територіальну цілісність, суверенітет та незалежність.

Ті зміни, що були проведені у вищезгаданих сферах, є незавершеними. Деякі з них, як-то судова реформа, потребують політичної рішучості з боку українських чиновників. Звісно, є й позитивні зрушення: утворення спеціалізованих органів, які протидіють корупції, створення спеціальної судової інституції, яка займається розглядом кримінальних проваджень щодо корупційних та пов'язаних із ними кримінальних правопорушень. Активно здійснюється процес змін, які

¹ Дев'ятнадцяте загальнонаціональне опитування. Підсумки року. Очікування від майбутнього (20–21 листопада 2022). URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/nineteenth_national_survey_results_of_the_year_expectations_for_the_future_november_20-21_2022.html (дата звернення: 31.07.2023).

стосуються оптимізації механізмів взаємодії між особою та органами влади під час реалізації ними прав та свобод шляхом прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру»² та ін. Такі зміни, крім іншого, мають на меті зменшення рівня корупції під час реалізації громадянами її конституційних прав. Також невід’ємним компонентом, який впливає на формування державної політики з даного питання, є діяльність міжнародних організацій, які займаються питаннями вивчення корупції як явища в різних країнах світу.

Подальше правове регулювання забезпечується на рівні адміністративного права, яке дозволило сформувати відповідну правову основу участі громадськості, інституцій громадянського суспільства у процесах запобігання та протидії корупції. Чинні органи публічної влади, правоохоронні та судові органи так чи інакше здійснюють свою діяльність паралельно із їх залученням. Такі процеси відбуваються на основі відповідних міжнародних документів – конвенцій, договорів, угод тощо. Як приклад можемо згадати ратифіковані Україною міжнародні конвенції, які стосуються протидії корупції та у своїх текстах прямо вказують на необхідність створення умов громадськості для її участі у суспільних процесах, які відбуваються в країні. До прикладу, одним із таких документів є Конвенція Організації Об’єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003 року, яка ратифікована Україною 18.10.2006 року³.

Вона фактично визначила необхідність створення відповідних умов державами-підписантами для забезпечення громадськості відповідними можливостями, які вони могли б використовувати для протидії корупції. Прикладом іншого міжнародного документу є Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція) від 25.06.1998 року. Нею вперше на міжнародному рівні передбачене забезпечення доступу громадськості до інформації, яка стосується діяльності органів влади⁴. Можливість отримання інформації про діяльність відповідних органів слугує невід’ємною

² Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 р. № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення: 12.07.2023).

³ Конвенція Організації Об’єднаних Націй проти корупції (укр/рос) від 31.10.2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text (дата звернення: 12.07.2023).

⁴ Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція) від 25.06.1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text (дата звернення: 12.07.2023).

складовою частиною здійснення антикорупційного контролю з боку громадськості в Україні.

Слід виокремити кодифіковані акти, за допомогою яких теж здійснюється врегулювання окремих аспектів протидії корупції безпосередньо під час здійснення діяльності відповідними суб'єктами, на яких поширюється відповідне антикорупційне врегулювання. Наочними прикладами таких міжнародних юридичних актів є Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб – додаток до резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 12 грудня 1996 р. № 51/59⁵ та Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку⁶. Останні мали значний вплив на формування вітчизняної системи нормативно-правових актів щодо протидії корупції. У них окреслюються загальні та спеціальні положення діяльності публічних службовців та заборони здійснення корупційних дій чи бездіяльності; визначаються окремі положення щодо здійснення державної політики з даного питання та обов'язкового залучення при цьому громадськості.

Вказані документи відіграють суттєву роль для створення національного механізму адміністративно-правового забезпечення участі громадськості у сфері протидії корупції. За їх допомогою сформовано основу, що формує найкращі варіанти створення національних механізмів запобігання та протидії корупції. Є.В. Глушко слушно зауважує «Міжнародні акти в цій галузі не можуть мати такого установчого характеру, як Основний Закон, але вони однаково відіграють істотну роль у належній реалізації механізму адміністративно-правового забезпечення участі громадськості в протидії корупції з огляду на примат міжнародного права в цій сфері»⁷.

Окремо слід вказати й на міжнародні акти рекомендаційного характеру. У них передбачається здійснення відповідної державної політики та врегулювання діяльності судів. Безперечно, у світлі останніх подій, які стосуються необхідності завершення судової реформи в Україні, врахування таких документів є важливим. О.В. Задорожній пропонує розділяти відповідні документи, крім вже

⁵ Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб від 23.07.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_788#Text (дата звернення: 24.07.2023).

⁶ Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН. URL: <https://regulation.gov.ua/documents/id209511> (дата звернення: 24.07.2023).

⁷ Глушко Є.В. Адміністративно-правове забезпечення участі громадськості у протидії корупції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Ун-т сучасних знань. Київ, 2015. с. 111–248 с.

згаданих вище, на такі групи: регіональні міжнародні договори та діяльність міжнародних організацій⁸. Продовжуючи характеристику таких рекомендаційних міжнародних документів, вчений стверджує, що «спостерігається активізація антикорупційного співробітництва держав на регіональному рівні, результатом чого стало прийняття значної кількості міжнародних договорів та актів рекомендаційного характеру в межах Ради Європи, Організації економічного співробітництва та розвитку, Європейського Союзу, Африканського Союзу та Організації американських держав. Низку антикорупційних ініціатив Рада Європи здійснює разом із Європейською комісією. Згадані міжнародні інструменти є різними за сферою дії, за юридичною силою та механізмами реалізації, однак їх спільною метою є встановлення загальних стандартів боротьби з корупцією, які мають бути реалізовані на національному рівні»⁹.

Міжнародними організаціями постійно здійснюється аналіз стану протидії корупції та залучення громадськості у різних вимірах: від світового до локального, на рівні однієї країни. Серед таких О.В. Задорожний пропонує виділяти Організацію економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР), яка першою ухвалила рекомендацію про боротьбу з хабарництвом. При проведенні міжнародних комерційних операцій була прийнята членами ОЕСР у 1994 році. Після набрання сили Конвенцією з боротьби з підкупом посадових осіб іноземних держав та здійснення міжнародних комерційних операцій відповідна робоча група ОЕСР проводила моніторинг дотримання її положень. Це слугувало продовженням взятого курсу на здійснення протидії та боротьбу з корупцією в органах публічної влади відповідних країн, якими Конвенцію ратифіковано. Це призвело до прийняття окремих програм для конкретного регіону Східної Європи та Центральної Азії. Окремо вчений зауважує на вагомій ролі Плану дій по боротьбі з корупцією для Азербайджану, Вірменії, Грузії, Російської Федерації, Таджикистану та України¹⁰.

На межі XX та XXI століть Радою Європи засновано Групу держав проти корупції (далі – GRECO) яка має своєю метою «удосконалити компетентність її членів в боротьбі з корупцією для вжиття заходів через динамічний процес спільного оцінювання методів проведення та

⁸ Задорожній О. Міжнародно-правові стандарти боротьби з корупцією. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 9 груд. 2016 р. Київ, 2016. С. 49–55.

⁹ Там само. С. 51.

¹⁰ Там само. С.53.

однакового впливу згідно з їхніми зобов'язаннями в цій сфері»¹¹. Станом на липень 2023 року до її складу формально входило 50 країн, в той час як участь рф та білорусі тимчасово призупинена через їхню участь у війні з Україною. На нашу думку, звіти даної організації є важливими, оскільки саме GRECO проводить моніторинг всіх держав-членів (членів Ради Європи, Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки). Така ж процедура оцінювання вжитих заходів проводиться й щодо нашої країни. Основою діяльності GRECO є Статут. Ним врегульовується питання проведення оцінювання, направлення опитувальника, формування оцінних команд, оцінних звітів, їх обговорення та затвердження¹².

У даному контексті варто згадати про діяльність званої міжнародної організації «Трансперенсі Інтернешнл» (“Transparency International”), яка є неурядовою міжнародною організацією, що здійснює боротьбу та досліджує питання корупції у світі. Основним результатом її діяльності є публікація щорічного Індекс сприйняття корупції, який включає до свого складу інформацію, отриману з незалежних опитувань міжнародних експертів з питань захисту прав людини, фахівців у фінансовій сфері та їх інституцій (наприклад, Світового банку, Світового економічного форуму, організації “Freedom House” тощо). В Україні діє окремих осередок організації – «Трансперенсі Інтернешнл Україна» який є «акредитованим представником глобального руху “Transparency International”, що комплексно підходить до розробки і впровадження змін задля зниження рівня корупції»¹³. Слід зазначити, що результати діяльності таких організацій безпосередньо впливають на формування національної антикорупційної політики, прийняття відповідних юридичних актів та внесення до них змін. При цьому на кожному з етапів врахування висновків таких організацій у нашій країні створено відповідну нормативну базу, якою створюються можливості для залучення інституцій громадянського суспільства до протидії корупції на різних рівнях публічного життя в нашій державі.

Такі недержавні організації активно впливають на проведення в Україні різних реформ, включаючи й наскрізну, зокрема здійснення протидії та боротьби з корупцією. Аналіз основних напрямків їх діяльності дозволяє чітко прослідкувати їх вплив на зміни у національному законодавстві щодо даного питання. Крім цього,

¹¹ Статут Групи держав по боротьбі з корупцією (GRECO) від 05.05.1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_144#Text (дата звернення: 24.07.2023).

¹² Там само.

¹³ Про нас – «Трансперенсі Інтернешнл Україна. URL: <https://ti-ukraine.org/about/> (дата звернення: 24.07.2023).

вказані зміни демонструють підвищення ролі інституцій громадянського суспільства у такій діяльності. Остання досягається шляхом здійснення адміністративно-правового регулювання діяльності окремих суб'єктів адміністративного права, які формуються із представників таких інституцій та впливають на: здійснення діяльності відповідних органів публічної влади; визначення чітких інструментів впливу громадськості у здійсненні державою та її уповноваженими на те органами протидії корупції; можливість врахування думки таких суб'єктів під час прийняття відповідних юридичних актів тощо.

Не можна оминати національну систему законодавства, яка перебуває у постійній динаміці змін, що продиктовані цілком України потрапити до кола держав-членів ЄС та НАТО. Якщо у попередні роки така ціль слугувала лише загальним орієнтиром, досягнення якої прогнозувалось впродовж наступного десятиліття, то на даний час у зв'язку із повномасштабною війною для нашої держави не залишається іншого вибору, ніж стати членом економічного та безпекового об'єднань найближчим часом. Вказана ціль чітко передбачена в Конституції України¹⁴. Цілком логічним та беззаперечним є факт вищої юридичної сили Основного Закону, яким фактично встановлюються загальні засади проведення антикорупційної політики держави та залучення при цьому відповідних інституцій громадянського суспільства.

Класифікація нормативно-правових актів, якими встановлюються окремі аспекти протидії корупції в Україні, є різною. Однак досить вдалою, на нашу думку, є класифікація за окремими елементами правового регулювання діяльності щодо боротьби з корупцією за участю інституцій громадянського суспільства. Наприклад, нормативно-правові акти, якими визначається адміністративно-правовий статус органів виконавчої влади, які здійснюють загальні та спеціальні повноваження у даній сфері; відносини щодо діяльності окремих інституцій громадянського суспільства, що можуть створювати консультативно-дорадчі органи (наприклад, громадські ради); норми, які містяться в окремих нормативних чи кодифікованих актах, якими встановлюється порядок використання громадськістю інструментів громадського контролю тощо. Однак однією із основних проблем комплексного врегулювання участі інституцій громадськості у боротьбі з корупцією є відсутність єдиного нормативно-правового акту. Сьогодні діє не менше десятка нормативних та підзаконних актів у даній сфері. Проаналізуємо кілька з них.

¹⁴ Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Закон України «Про запобігання корупції» визначає адміністративно-правовий статус Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – НАЗК). Відповідно до ч. 1 ст. 4 Закону НАЗК становить центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику¹⁵. Вказаний орган відповідає за розроблення двох ключових документів, які визначають антикорупційну політику держави. Ідеться про Антикорупційну стратегію України на 2021–2025 роки¹⁶ та Державну антикорупційну програму на 2022–2025 роки (далі – ДАП)¹⁷. Голова НАЗК О. Новіков говорить: «Ухвалення ДАП – критично важливий крок для європейського та євроатлантичного майбутнього України. Якісна імплементація програми створить для громадян та бізнесу найкращі умови для розвитку саме в Україні, а також забезпечить вступ України до ЄС, НАТО, ОЕСР»¹⁸.

Відповідно до ст. 18-2 Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» НАЗК під час здійснення своїх повноважень з виконання положень відповідного закону утворює Координаційну робочу групу з питань антикорупційної політики, яка є консультативно-дорадчим органом. Її персональний склад затверджується Кабінетом Міністрів України. Склад групи за згодою формується з числа виконавців заходів державної антикорупційної програми з виконання Антикорупційної стратегії та з числа народних депутатів України. До її основних завдань належить: проведення заходів із впровадження та реалізації Антикорупційної стратегії; здійснення заходів з числа тих, які визначені державною антикорупційною програмою; формування пропозицій з питань

¹⁵ Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 24.07.2023).

¹⁶ Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки : Закон України від 20.06.2022 р. № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text> (дата звернення: 24.07.2023).

¹⁷ Акти антикорупційного законодавства / Міністерство юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/m/akti-antikoruptsiynogo-zakonodavstva> (дата звернення: 24.07.2023).

¹⁸ Виконання затвердженої сьогодні Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки дасть відповідь на гострий суспільний запит на справедливість / НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/vykonannya-zatverdzenoyi-sogodni-derzhavnoyi-antikoruptsiynoyi-programy-na-2023-2025-roky-dast-vidpovid-na-gostryj-suspilnyj-zapyt-na-spravedlyvist/> (дата звернення: 24.07.2023).

реалізації антикорупційної політики держави, що включає також і вдосконалення нормативно-правової бази¹⁹.

Цікавою є норма, що зобов'язує керівників органів публічної влади або іншого суб'єкта, який визначений виконавцем заходів Антикорупційної стратегії, забезпечувати виконання заходів антикорупційної програми. У випадку неналежного їх виконання вони нести будуть персональну відповідальність. Про результати виконання заходів державної антикорупційної програми з виконання Антикорупційної стратегії Національне агентство публічно інформує Кабінет Міністрів України щорічно до 1 квітня, а також оприлюднює ці результати на своєму офіційному вебсайті²⁰. З аналізу положень законодавства щодо формування персонального складу групи впливає, що до нього не включаються представники інституцій громадянського суспільства, що не відповідає тим вимогам, які стосуються забезпечення їх доступу до здійснення відповідних заходів із протидії корупції.

При НАЗК діє громадська рада. Відповідно до п.1 Положення про Громадську раду при Національному агентстві з питань запобігання корупції, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.11.2019 р. № 952, вона є «колегіальним органом, що утворюється відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» для забезпечення прозорості та громадського контролю за діяльністю Національного агентства з питань запобігання корупції»²¹. Вона формується на підставі окремого Порядку, який затверджено згаданою вище постановою Кабінету Міністрів України. Кандидатами можуть бути особи, які репрезентують відповідні громадські об'єднання, які здійснюють свою діяльність на підставі законодавства України про об'єднання громадян. Обов'язковою вимогою є наявність в останніх досвіду у сфері запобігання та протидії корупції, реалізованих проєктів, що підтверджують систематичність такої діяльності у вказаній вище сфері.

Таким чином, НАЗК здійснює свою діяльність разом із громадською радою, до якої входять представники громадських об'єднань. Однак, на

¹⁹ Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки : Закон України від 20.06.2022 р. № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text> (дата звернення: 24.07.2023).

²⁰ Деякі питання Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.11.2019 р. № 952. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952-2019-p#Text> (дата звернення: 25.07.2023).

²¹ Деякі питання Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.11.2019 р. № 952. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952-2019-p#Text> (дата звернення: 25.07.2023).

нашу думку, спеціальні вимоги щодо наявності досвіду у здійсненні відповідної діяльності можуть створювати ситуацію, коли до її складу можуть входити представники лише незначної кількості об'єднань. Натомість осторонь можуть залишатись об'єднання, які мають досвід у здійсненні такої діяльності, однак не змогли з тих чи інших причин взяти участь у розробленні відповідних проєктів з корупційної проблематики. Варто переглянути критерії участі кандидатів у члени громадської ради при НАЗК та викласти пункт 5 Порядку: «Кандидатури для участі в конкурсі подаються громадськими об'єднаннями, що діють відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання», які провадять діяльність у сфері запобігання та/або протидії корупції та мають підтвердження її систематичного здійснення (проведення та участь у наукових та практичних конференціях, видання просвітницьких матеріалів з тематики протидії корупції, участь у реалізації грантових проєктів тощо) Відповідний досвід діяльності громадського об'єднання може бути підтверджений щорічними та іншими звітами громадського об'єднання, повідомленнями у засобах масової інформації, іншою інформацією про їх діяльність у сфері запобігання та/або протидії корупції за одним чи кількома напрямками, визначеними пунктами 1–8 частини першої статті 21 Закону України «Про запобігання корупції».

Важливим кроком у забезпеченні можливості громадськості впливати на заходи з протидії корупції є затвердження Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки. Вона передбачає «вирішення 73 важливих проблем, визначених Антикорупційною стратегією. Також від неї очікують досягнення 272 результатів. Понад тисячу заходів, які передбачає програма, виконуватимуть понад 90 органів влади. більшість із них покладено на НАЗК, Мін'юст, Мінекономіки, Мінфін, Міноборони, МОЗ»²². Перелік заходів є надзвичайно широким. Серед виконавців програми передбачені профільні міністерства. Що стосується участі громадськості у виконанні відповідних завдань, то вона представлена двома суб'єктами – Громадською радою доброчесності (далі – ГРД) та Громадською радою при АРМА. Розглянемо, у яких заходах вони беруть участь як окремі виконавці.

Заходи з Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки поділяються на три групи. Перша група під назвою «Підвищення ефективності системи запобігання і протидії корупції» передбачає: формування та реалізацію державної антикорупційної політики; формування негативного ставлення до корупції; врегулювання

²² Державну антикорупційну програму на 2023-2025 роки презентували в Києві. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-derzhavna-antikoruptsiina-prohrama-2023-2025/32350949.html> (дата звернення: 25.07.2023).

конфлікту інтересів, дотримання загальних обмежень та заборон, правил етичної поведінки; здійснення заходів фінансового контролю; забезпечення доброчесності політичних партій та виборчих кампаній та захист викривачів корупції. Друга стосується запобігання корупції у сферах справедливого суду, прокуратури та органів правопорядку; державного регулювання економіки; митної справи та оподаткування; державного та приватного секторів економіки; сектору оборони; охорони здоров'я, освіти і науки та соціального захисту. Третя передбачає забезпечення невідворотності відповідальності за корупцію, що включає в себе особливості дисциплінарної, адміністративної та кримінальної відповідальності²³. Усі вони спрямовані на досягнення відповідних результатів, які також передбачені цією програмою. Друга група з назвою «Запобігання корупції у сферах справедливого суду, прокуратури та органів правопорядку» передбачає участь ГРД та Громадської ради при АРМА.

ГРД бере участь у «розробленні проекту єдиних критеріїв (індикаторів) для оцінки доброчесності та професійної етики судді та критерію (індикатора) доброчесності кандидата на посаду судді з урахуванням професіограми судді, а також найкращих практик, визначених за результатами аналізу практики здійснення оцінки Вищою радою правосуддя, Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, Громадською радою міжнародних експертів, Громадською радою доброчесності». Вказані заходи вона реалізує спільно з Вищою радою правосуддя та Вищою кваліфікаційною комісією суддів України. Також вона бере участь у проведенні консультацій за участю Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Ради суддів, неурядових організацій, інших заінтересованих сторін щодо проекту єдиних критеріїв (індикаторів) для оцінки доброчесності та професійної етики судді та критерію (індикатора) доброчесності кандидата на посаду судді, отримання експертних висновків та їх доопрацювання. Погодження доопрацьованого проекту єдиних критеріїв (індикаторів) для оцінки доброчесності та професійної етики судді (кандидата на посаду судді), його затвердження та оприлюднення.

Громадська рада при АРМА бере участь у реалізації заходів стосовно забезпечення невідворотності відповідальності за корупцію. Наприклад, п. 3.3.3. заходів, що має на меті вдосконалення законодавства, яким врегульовується діяльність АРМА (Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів), є

²³ Уряд затвердив Антикорупційну програму на 2023–2025 роки. *Міністерство юстиції України*. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/uryadzatverdiv-antikoruptionsynu-programu-na-2023-2025-roki> (дата звернення: 26.07.2023).

недосконалим та потребує змін. Діяльність органу є неефективною через низьку результативність процесів передачі в управління АРМА активів для збереження їх економічної вартості, а також процесів запобігання та протидії легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом. Очікуваний результат полягає у посиленні контролю з боку Громадської ради при АРМА та забезпечення прозорого публічного обліку активів в управлінні²⁴.

Їх адміністративно-правовий статус визначено Постановою Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики»²⁵. Згідно з інформацією, яка розміщена на офіційній вебсторінці Кабінету Міністрів України, «на кінець I кварталу 2023 р. громадські ради діяли при 66 органах виконавчої влади: 12 міністерствах (крім Мінагрополітики, МВС, Мінінфраструктури, МКІП, МОЗ, Мінекономіки, Мінреінтеграції); 33 інших ЦОВВ (крім ДПС, Укртрансбезпеки, Держгеокадастру, Адміністрації судноплавства, Держенергоефективності, Держенергонагляду, Держрезерву, ДАРТ, ДІАМ, Антимонопольного комітету, Нацполіції, Українського інституту національної пам'яті, Національної комісії зі стандартів державної мови, Фонду державного майна); 20 обласних та Київській міській військових адміністраціях (крім Дніпропетровської, Житомирської, Запорізької та Івано-Франківської обласних військових адміністрацій)».

Досить активною є їх участь в обговоренні нормативно-правових актів, які були розроблені органами виконавчої влади. Так, 28 органів виконавчої влади залучили громадські ради до консультацій з громадськістю, надаючи їм для обговорення проекти нормативно-правових актів або питання щодо діяльності відповідних органів. Розглянули всі отримані проекти нормативно-правових актів або питання, що виносилися на обговорення, 14 громадських рад (при Мінмолодьспорті, Держмитслужбі, Держпродспоживслужбі, ДЕСС, Держслужбі якості освіти, Держрибагентстві, ДКА, Вінницькій, Закарпатській, Київській, Львівській, Полтавській, Хмельницькій та Чернівецькій обласних військових адміністраціях). 3 громадські ради (при Міненерго, Мінсоцполітики та Сумській обласній військовій адміністрації), які отримали для обговорення необхідні матеріали, розглянули їх

²⁴ Уряд затвердив Антикорупційну програму на 2023–2025 роки. *Міністерство юстиції України*. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/uryad-zatverdiv-antikoruptionsynu-programu-na-2023-2025-roki> (дата звернення: 26.07.2023).

²⁵ Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-п#Text> (дата звернення: 26.07.2023).

частково. 10 громадських рад не розглядали отримані проекти нормативно-правових актів або питання, що виносилися на обговорення, та не подавали пропозицій щодо них (при МОН, Держгеонадрах, Держекоінспекції, Пенсійному фонді, Миколаївській, Одеській, Рівненській, Тернопільській, Чернігівській обласних та Київській міській військових адміністраціях). Водночас громадська рада при Державіаслужбі не розглядала на своєму засіданні надані органом матеріали, але подала пропозиції за результатами їх опрацювання.

Прослідковується тенденція до активного залучення громадських рад центральними та місцевими органами виконавчої влади. Їх участь у виконанні заходів, які передбачені Антикорупційною програмою на 2023–2025 рр. дозволила б максимально залучити й громадськість до протидії корупції. Як слушно зауважує М.Ю. Віхляєв, громадські ради виконують такі функції: представницьку, консультативну, контрольну, нормотворчу, комунікативну, організаційну, інформаційну та захисну²⁶. О.А. Зарічний говорить про те, що такі ради, будучи однією із форм впливу громадськості під час прийняття рішень органами публічної адміністрації, сприяють вдосконаленню діяльності останніх. На підставі цього науковець пропонує виділити такі їх функції: дорадчу, консультативну, репрезентативну, контрольну, нормативно-допоміжну, координаційну, фахову, інформаційну, охоронну, культурно-правову. Серед ознак таких рад він пропонує виділяти такі: вони налагоджують співпрацю влади і громадянського суспільства; створюються при органах публічної влади; до їх складу входять представники інститутів громадянського суспільства, фахівці у певній сфері; вони забезпечують виконання дорадчо-консультативної функції; реалізують контрольні функції громадськості та сприяють удосконаленню роботи публічної влади»²⁷.

Такі ради можуть ефективно виконувати функцію з протидії корупції як щодо діяльності на рівні взаємодії з органами публічної влади, при яких вони створені, так і через їх участь у процесах залучення відповідних органів до розроблення, реалізації та забезпечення виконання відповідних заходів у межах загальнодержавної антикорупційної політики.

Підсумовуючи вищевикладене, можна сказати, що в нашій державі створено відповідні умови для участі громадськості, її інституцій

²⁶ Віхляєв М.Ю. Громадські ради при органах виконавчої влади України та роль громадських об'єднань у їх діяльності. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 36–43.

²⁷ Зарічний О.А. Участь громадськості у здійсненні публічної влади: теоретико-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 ; Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2017. 229 с.

щодо боротьби та протидії корупції. Нормативно-правова основа, якою забезпечується конституційне право на участь у здійсненні державного управління через участь громадськості у прийнятті відповідних рішень, складається з актів міжнародного права, відповідних міжнародних договорів, однією зі сторін яких є Україна. Крім цього, вітчизняне законодавство утворює відповідну систему національного законодавства, яке складається із Конституції України, законів України, кодексів, підзаконних нормативних актів. Також на виконання вимог щодо вступу України до ЄС та НАТО затверджено Антикорупційну стратегію на 2021–2025 роки та Державну антикорупційну програму на 2023–2025 роки.

Одним із ефективних способів залучення інституцій громадянського суспільства до здійснення заходів з протидії корупції є можливість створення громадських рад. Останні за своєю правовою природою є окремими суб'єктами адміністративного права. Вони здійснюють свою діяльність на рівні центральних та місцевих органів виконавчої влади. Окремі з них (ГРД та Громадська рада при АРМА) входять до переліку виконавців заходів Державної антикорупційної програми на 2022–2025 роки. З огляду на створену систему таких рад при інших органах виконавчої влади необхідно врахувати можливість їх залучення до виконання заходів з протидії корупції, що посилять контроль з боку інституцій громадянського суспільства у боротьбі з корупцією.

2. Громадські ради як форма участі інституцій громадянського суспільства щодо протидії корупції та їх вдосконалення: адміністративно-правовий аспект

Участь інституцій громадянського суспільства у проведенні державою заходів з протидії корупції є однією з передумов досягнення позитивних результатів. Створення адміністративно-правових основ для їх залучення є необхідною передумовою у формуванні всеохопної системи боротьби з корупцією, яка, крім створення спеціалізованих органів публічної влади, правоохоронних та судових органів, вимагає налагодження взаємодії із громадянським суспільством. Зарубіжний досвід свідчить про те, що залучення активних громадян є чи не головною умовою подолання корупції. З одного боку, держава в особі уповноважених органів створює необхідні правові основи для проведення антикорупційної політики та залучення до неї громадян. З іншого боку, громадянське суспільство та громадяни теж несуть відповідальність за створення умов, за яких вони допомагатимуть виявляти різні факти вчинення корупційних дій під час виконання органами влади своїх повноважень.

У контексті здійснення антикорупційної політики в нашій державі є необхідність врахувати євроінтеграційний елемент, зокрема бажання вступу України до ЄС. Упродовж останніх кількох років українське суспільство долучається до процесів проведення реформ у різних сферах та намагається формувати свої пропозиції щодо окремих аспектів проведення останніх. І одним із важливих складників успішності таких перетворень, починаючи від організації публічного врядування і завершуючи судовою реформою, суспільство визначає боротьбу з корупцією. Саме неможливість подолання останньої була одним з тригерів Євромайдану у 2014 році. Попри складні умови, які настали після анексії Криму та початку війни РФ, політичне керівництво держави намагалось вести роботу над формуванням відповідної державної політики, що виразилась у прийнятті антикорупційного законодавства.

Відповідні основи реалізації системної протидії корупції містяться в Конституції України. У ст. 5 визначено, що народ є джерелом влади та носієм суверенітету. Він здійснює її як безпосередньо, так і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування²⁸.

У даному контексті слушною є думка А.А. Приходька: «Влада народу – це можливість кожного впливати на нормотворчі та нормозастосовчі процеси в країні. Якщо трактувати поняття народовладдя у контексті реформування антикорупційних органів України та загалом протидії корупції, то говоримо про те, що це можливість кожного, хто є частиною української громадськості, безпосередньо впливати на зазначені процеси»²⁹. Проте одного бажання суспільства недостатньо. Необхідно створити відповідну систему органів, визначити їх адміністративно-правовий статус та передбачити конкретні правові форми, які дозволятимуть інституціям громадянського суспільства ефективно проводити свою діяльність.

Положення чинного загального та спеціального законодавства у сфері протидії корупції дозволяють говорити про створення окремої системи органів публічної влади, які реалізують свої повноваження у сфері протидії корупції. Серед таких органів можемо виділити Національне антикорупційне бюро (далі – НАБУ), Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК), Державне бюро розслідувань (далі – ДБР), Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від

²⁸ Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

²⁹ Приходько А.А. Адміністративно-правове забезпечення запобігання та протидії корупції в Україні за умов євроінтеграції : дис. ... докт. юрид наук : 12.00.07 ; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро, 2020. 485 с. С. 201.

корупційних та інших злочинів (далі – АРМА). Нагляд за дотриманням законів під час виконання повноважень НАБУ здійснює Спеціалізована антикорупційна прокуратура (далі – САП)³⁰. Окремо слід виділити судові органи, які розглядають справи, пов’язані з вчиненням корупційних та пов’язаних з корупцією правопорушень. Відповідно до ч. 3 ст. 17 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» система судоустрою складається з трьох рівнів – місцеві суди, апеляційні суди та Верховний Суд³¹. Крім цього, в Україні утворено Вищий антикорупційний суд³².

Чинна в Україні система спеціальних органів влади є достатньою для виконання державної політики щодо протидії корупції. Їх адміністративно-правовий статус, як правило, врегульований на рівні законів, в окремих випадках постанов Кабінету Міністрів України чи актів керівників відповідних органів, до складу яких включено антикорупційний орган (наприклад, діяльність САП регламентується Законом України «Про прокуратуру» та наказом Генерального прокурора). Їх діяльність відображає волю як керівництва країни, так і громадян забезпечити максимальне зниження рівня корупції в державі. Однак безпосередній вплив громадськості та її інституцій, яким надано можливість здійснювати контроль за діяльністю вказаних антикорупційних органів, здійснюється шляхом використання ними різноманітних правових форм. До таких можемо віднести громадські ради, про які було згадано в Розділі 1. Зупинимось на аналізі їх адміністративно-правового статусу детальніше.

Законодавство у сфері запобігання та протидії корупції передбачає можливість утворення таких рад як окремих консультативно-дорадчих органів, які допомагають здійснювати свої повноваження антикорупційним органам. Відповідно до ст. 14 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1698-VII НАЗК здійснює свою діяльність та реалізує повноваження за допомогою здійснення громадського контролю з боку відповідної громадської ради. До складу ради входять 15 осіб, які обираються шляхом проведення конкурсу на засадах

³⁰ Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора : Наказ Офісу Генерального прокурора від 05.03.2020 р. № 125. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0125905-20#Text> (дата звернення: 27.07.2023).

³¹ Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 27.07.2023).

³² Про Вищий антикорупційний суд : Закон України від 07.06.2018 р. № 2447-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#Text> (дата звернення: 27.07.2023).

відкритості та прозорості³³. Окремі елементи адміністративно-правового статусу Громадської ради при НАЗК визначені Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII³⁴ (далі – Постанова № 1700-VII). Її діяльність передбачає: забезпечення незалежності НАЗК; розгляд звітів НАЗК, їх затвердження; участь у розгляді проєктів національної доповіді з реалізації антикорупційної політики; участь у розробленні антикорупційної стратегії, державної антикорупційної програми; розроблення спільно з НАЗК проєктів нормативно-правових актів, підготовка висновків тощо.

З урахуванням сучасних умов функціонування органів влади та інституцій громадянського суспільства до Постанови № 1700-VII було внесено зміни, які стосуються діяльності ради в умовах правового режиму воєнного стану та врегульовано їх діяльність у випадку, якщо строк ради вже завершився і настала дія правового режиму воєнного стану. Відповідно до п. 8 Положення, «у разі закінчення строку повноважень Ради під час дії воєнного чи надзвичайного стану її повноваження продовжуються до дня затвердження нового персонального складу Ради, обраної за результатами проведення конкурсу з формування Ради. Проведення конкурсу з формування Ради здійснюється після припинення чи скасування воєнного чи надзвичайного стану. Голова Національного агентства приймає рішення про проведення конкурсу з формування Ради протягом п'яти робочих днів з дня настання такої обставини. Рішення про затвердження персонального складу Ради, припинення її діяльності, в тому числі дострокове, та дострокове припинення повноважень окремого члена Ради оформлюються відповідними актами Національного агентства і оприлюднюються в установленому цим Положенням порядку. Засідання Ради є правомочним, якщо до його складу входять не менше дев'яти осіб»³⁵.

Вказаними змінами законодавець забезпечив функціонування ради у період воєнного стану, що дозволило її персональному складу продовжувати свою діяльність. Попри проблемний 2022 рік, членами ради було проведено одне засідання, на якому обговорювався проєкт річного звіту. Хоча воно й було анонсоване, на відповідному сайті

³³ Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 24.07.2023).

³⁴ Деякі питання Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.11.2019 р. № 952. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952-2019-p#Text> (дата звернення: 27.07.2023).

³⁵ Там само.

НАЗК наявний звіт лише за 2020–2021 роки³⁶. У цій частині членами ради порушується виконання пункту 24 Постанови № 1700-VII, відповідно до якої річні звіти обов'язково розміщуються на офіційному вебсайті Національного агентства у рубриці «Громадська рада»³⁷.

Водночас рада постійно висвітлює інформацію про свою діяльність на офіційному сайті³⁸. Так, нею підготовлено висновки щодо Порядку проведення перевірки звітності політичних партій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, ведення Єдиного державного реєстру звітності політичних партій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру. Наявні окремі висновки щодо Порядку надання згоди Національним агентством з питань запобігання корупції на звільнення керівника уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) з питань запобігання та виявлення корупції державного органу, юрисдикція якого поширюється на всю територію України, а також щодо проекту Порядку оформлення протоколів про адміністративні правопорушення Національним агентством з питань запобігання корупції.

Водночас останні не мають жодної інформації про дату їх складання та виглядають дещо формальними документами, що може негативно впливати на загальну репутацію та статус такого консультативно-дорадчого органу. Доцільно було б внести зміни до Постанови № 1700-VII щодо чіткого розмежування понять «рішення Громадської ради при НАЗК» та «висновки Громадської ради при НАЗК». Слід передбачити їх загальну форму та структуру, що дозволило б розглядати такий документ як обов'язковий для врахування у своїй діяльності НАЗК та його керівництва. Саме обов'язковість врахування результатів діяльності громадської ради може бути одним із важливих факторів покращення їх діяльності у здійсненні протидії корупції.

Адміністративно-правовий статус Державного бюро розслідувань (далі – ДБР) визначається відповідним Законом³⁹. Відповідно до ст. 1 Закону ДБР є державним правоохоронним органом, на який покладаються завдання щодо запобігання, виявлення, припинення, розкриття

³⁶ Діяльність Громадської ради / НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/diyalnist-gromadskoyi-rady/> (дата звернення: 27.07.2023).

³⁷ Деякі питання Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.11.2019 р. № 952. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952-2019-p#Text> (дата звернення: 27.07.2023).

³⁸ Там само.

³⁹ Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12.11.2015 р. № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text> (дата звернення: 27.07.2023).

та розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до його компетенції. З метою забезпечення громадського контролю утворюється Рада громадського контролю, яка складається з 15 осіб. Детально адміністративно-правовий статус ради визначено Указом Президента України від 5 лютого 2020 року № 42/2020, яким затверджується відповідне Положення (далі – Указ 42/2020)⁴⁰.

На відміну від подібної ради, яка діє при НАЗК, спосіб формування персонального складу не залежить від подання кандидатур об'єднаннями громадян. У конкурсі можуть брати участь громадяни України. Однак законодавством визначені обмеження щодо тих з них, які не можуть бути допущені до участі в конкурсному відборі.

Відповідно до п. 6 Положення, затвердженого Указом № 42/2020, до участі в конкурсі не допускаються особи, які: є членами інших громадських рад або членами ГРД; виконують функції держави чи місцевого самоврядування; мають стаж роботи у правоохоронних органах за попередні два роки (незалежно від тривалості); мають близьких родичів, які були працівниками Державного бюро розслідувань упродовж попередніх двох років (незалежно від тривалості); не мають вищої освіти та досвіду роботи за спеціальністю менше 10 років; мають непогашену або незняту в установленому законом порядку судимість за вчинення злочину (крім реабілітованої особи), або на них протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією; за рішенням суду визнані недієздатними або обмежено дієздатними; мають громадянство (підданство) іншої держави або є особою без громадянства; постійно не проживають на території України протягом останніх 10 років⁴¹.

Обмеження, які встановлює законодавець щодо відсутності досвіду роботи менше 10 років для участі у конкурсному доборі, є надмірними, адже входження до складу колегіального консультативно-дорадчого органу не вимагає виконання функцій держави. Від особи очікують фахової допомоги, що сприяла б покращенню функціонуванню органу загалом та зокрема в частині виконання повноважень з протидії корупції. Було б недоцільно обмежувати участь осіб, які мають відповідну освіту, досвід роботи як в органах влади, так і в громадському секторі. Неприпустимою є ситуація, коли до участі в конкурсі має бажання подати документи громадянин України, що має юридичну освіту, спеціалізується на антикорупційному законодавстві, однак має стаж роботи 6 років у органах публічної влади чи об'єднаннях громадян. На

⁴⁰ Питання Ради громадського контролю при Державному бюро розслідувань : Указ Президента України від 05.02.2020 р. № 42/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42/2020#Text> (дата звернення: 27.07.2023).

⁴¹ Там само.

нашу думку, вказану норму необхідно змінити та викласти її таким чином: «<...>не мають вищої освіти та стажу роботи в органах влади чи об'єднаннях громадян менше ніж 3 роки».

Одним з позитивних аспектів адміністративно-правового регулювання ради є те, що їх рішення, маючи рекомендаційний характер, є обов'язковими для розгляду ДБР. Аналізуючи наявний в публічному доступі звіт про діяльність Ради громадського контролю при ДБР, ми виявили, що, окрім інформації про статистику розгляду звернень громадян, затвердження документів організаційного характеру та участі в одному засіданні Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності та одному науковому заході, там не міститься жодних відомостей, які стосуються діяльності ДБР у сфері протидії корупції. Це в той час, коли вказаний орган є одним із найобговорюваніших у засобах масової інформації та суспільстві. З огляду на це варто переглянути процедуру конкурсного відбору та встановити чітку норму, яка полягатиме у настанні юридичної відповідальності за неналежне виконання обов'язків відповідними членами ради, його секретарем чи головою. Особа, яка стала членом ради, повинна усвідомлювати важливість як своєї персональної діяльності, так і всього консультативно-дорадчого органу загалом.

Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА), згідно зі ст. 2 Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом. Ним забезпечується державна політика, яка спрямована на виявлення та розшук активів, які в межах кримінального провадження можуть бути заарештовані⁴². Для забезпечення участі громадськості у здійсненні відповідного контролю за діяльністю АРМА утворено громадську раду. Її адміністративно-правовий статус визначається Положенням, відповідно до якого вона є тимчасовим консультативно-дорадчим органом. Серед основних завдань ради – сприяння реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами, здійснення громадського контролю за діяльністю АРМА, сприяння взаємодії з громадськими об'єднаннями, міжнародними організаціями, іншими інститутами громадянського суспільства, сприяння врахуванню АРМА громадської

⁴² Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів : Закон України від 10.11.2015 р. № 772-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text> (дата звернення: 28.07.2023).

думки під час формування та реалізації державної політики у сфері діяльності Національного агентства⁴³.

Порядок формування персонального складу схожий на той, який передбачений для формування інших громадських рад: шляхом проведення відкритого Інтернет-голосування серед громадян України. Єдиною відмінністю є перелік заборон щодо участі у конкурсі: наявність рішення суду, за яким особа визнана недієздатною або обмежено дієздатною; наявність судимості за вчинення злочину, якщо вона не знята і не погашена у встановленому законом порядку; застосування до особи стягнення за вчинення адміністративного правопорушення у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення умисного злочину; впродовж одного року до подання заяви на участь у конкурсі була у складі керівних органів політичної партії⁴⁴.

Згідно з наявною інформацією щодо діяльності громадської ради за 2022 рік було проведено три засідання на початку 2022 року. Наявні сьогодні пропозиції стосовно передачі повноважень АРМА до Фонду державного майна України виглядають певною мірою політичними, через те що саме АРМА створювався на виконання Директиви 2005/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 2005 р. про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання грошей і фінансування тероризму OJ L 309/15. Водночас проблемні аспекти функціонування АРМА можуть бути розв'язані завдяки ефективній роботі громадської ради. Відповідна норма передбачає те, що рішення громадської ради АРМА, хоч і мають рекомендаційний характер, але вони обов'язкові для розгляду Національним агентством. Слід розглянути можливість встановлення дисциплінарної відповідальності за нерозміщення на офіційному вебсайті річного плану роботи громадської ради та звітів за результатами діяльності.

3-поміж консультативно-дорадчих органів, які діють на різних рівнях виконавчої влади в Україні, запроваджено можливість участі громадськості та її інституцій у формуванні корпусу суддів. Такою стала громадська рада доброчесності (ГРД), навколо якої доволі довго

⁴³ Положення про громадську раду – arma.gov.ua. *Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів* – arma.gov.ua. URL: <https://arma.gov.ua/public-council-statute> (дата звернення: 28.07.2023).

⁴⁴ Організація проведення конкурсу з формування громадської ради – arma.gov.ua. *Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів* – arma.gov.ua. URL: <https://arma.gov.ua/public-council> (дата звернення: 31.07.2023).

відбувались дискусії як серед представників судової влади, так і серед представників громадськості. Її адміністративно-правовий статус визначено Законом України «Про судоустрій та статус суддів» (далі – Закон № 1402-VIII). Вона утворюється «з метою сприяння Вищій кваліфікаційній комісії суддів України у встановленні відповідності судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та добросовісності для цілей кваліфікаційного оцінювання»⁴⁵. Хоча вказана норма не передбачає чітко її консультативний та дорадчий характер, це впливає із наведеної вище мети, якою є допомога ВККС України під час конкурсного добору осіб-кандидатів на посаду судді щодо їх відповідності чітким моральним критеріям. Склад ради формується із представників правозахисних громадських об'єднань, науковців, адвокатів, журналістів, які є фахівцями в межах своєї професійної діяльності, політично нейтральні, добросовісні.

Свою діяльність ГРД здійснювала з 2016 до 2020 р. За вказаний період було змінено два персональні склади ради. У зв'язку із тим, що ВККС України призупинила свою діяльність, проведення відповідних конкурсів щодо обрання нового складу ГРД було також зупинене, адже відповідно до ч. 10 ст. 87 Закону остання утворюється шляхом проведення зборів представників громадських об'єднань, які скликаються Головою ВККС України. Крім цього, на сайті Комісії публікується оголошення про скликання зборів.

За період своєї діяльності ГРД доволі активно виконувала свої обов'язки. Її рішення оскаржувались у судовому порядку. Процедура конкурсного добору на посаду судді передбачає, що якщо ГРД дійде висновку та встановить, що суддя або кандидат на посаду судді не відповідає критеріям професійної етики та добросовісності, ВККС України може ухвалити рішення про підтвердження здатності такого судді (кандидата на посаду судді) здійснювати правосуддя у відповідному суді лише у разі, якщо таке рішення підтримане не менше ніж одинадцятьма її членами. Вказане положення передбачене п. 2 ч. 1 ст. 88 Закону № 1402-VIII. Нині існує судова практика, яка стосується залучення ГРД в якості відповідача у адміністративному процесі у випадку оскарження її рішення, а також обов'язковості врахування рішень ГРД під час конкурсного відбору особи на посаду судді тощо.

Судові рішення, що були прийняті за результатами діяльності ГРД на початку їх діяльності, сприяли формулюванню науковцями та практиками кількох важливих питань. Р.С. Мельник пропонує аналізувати відповідну судову практику крізь призму таких питань:

⁴⁵ Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 27.07.2023).

«Чи є ГРД відповідно до покладених на неї функцій суб'єктом владних повноважень?»; «Чи є надання висновку ГРД про невідповідність судді (кандидата на посаду судді) критеріям етики та доброчесності владною управлінською функцією?»; «Яким є за своєю правовою природою висновок ГРД про невідповідність для кваліфікаційного оцінювання?»⁴⁶

У більшості судових справ про оскарження конкурсантом рішень ГРД, які вплинули на остаточне рішення ВККС України у позовних заявах, рада вказувалась як відповідач, а ВККС України як третя особа. До прикладу, у справі № 816/2307/17 за апеляційною скаргою на ухвалу Полтавського окружного адміністративного суду від 14.12.2017 р. Особа 1 просила визнати неправомірним та скасувати висновок Громадської ради доброчесності, затверджений рішенням від 03.05.2017 р. №13 про невідповідність Особи 1 як кандидата на посаду судді Верховного Суду критеріям професійної етики та доброчесності; визнати неправомірним та скасувати рішення Громадської ради доброчесності, оформлене у вигляді Протоколу зборів від 03.05.2017 р. № 13, в частині затвердження висновку Громадської ради доброчесності про невідповідність Особи 1 як кандидата на посаду судді Верховного Суду критеріям професійної етики та доброчесності⁴⁷.

Хоча ішлося про скасування ухвали першої інстанції, суд апеляційної інстанції зробив висновок про те, що «<...> на Громадську раду доброчесності покладено функцію щодо участі у проведенні кваліфікаційного оцінювання з метою визначення здатності судді (кандидата на посаду судді) здійснювати правосуддя у відповідному суді за визначеними законом критеріями. Громадська рада доброчесності бере участь у формуванні суддівського корпусу, впливає на суддівську кар'єру та наділена з цією метою відповідними владними повноваженнями. Висновки Громадської ради доброчесності, затвержені відповідним рішенням як одностороннє владне волевиявлення, є обов'язковими для розгляду іншим суб'єктом, зокрема Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, та є правовим актом індивідуальної дії, на підставі якого виникають публічно-правові відносини. З огляду на наведене колегія суддів вважає, що Громадська

⁴⁶ Мельник Р.С. Громадська рада доброчесності як відповідач в адміністративному суді: «за» і «проти». *LexInform: Правові та юридичні новини, юридична практика, коментарі*. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/gromadska-rada-dobrochesnosti-yak-vidpovidach-v-administratyvnomu-sudi-za-i-proti/> (дата звернення: 31.07.2023).

⁴⁷ Єдиний державний реєстр судових рішень : вебсайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72605240> (дата звернення: 31.07.2023).

рада доброчесності має всі визначені ознаки «іншого суб'єкта при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства», оскільки Громадська рада доброчесності здійснює діяльність з виконання покладених на неї Законом завдань, а тому є суб'єктом владних повноважень у розумінні КАС України, тобто є належним відповідачем у даній справі»⁴⁸.

Ми не повною мірою погоджуємось із вказаною позицією. З огляду на те, що під час формування її персонального складу вплив на остаточне рішення зі сторони ВККС України чи будь-якого іншого органу публічної влади відсутній, складно погодитись із тим, що такій раді надаються публічно-владні повноваження. У цьому контексті слухними є міркування Р.С. Мельника, який наголошує на тому, що вона не реалізує повноваження органів державної влади щодо кваліфікаційного оцінювання суддів. Нею здійснюються виключно власні повноваження, які держава їй надає не як окремому її представнику, а як інституції громадянського суспільства, що повністю відмежована від публічної влади⁴⁹. Водночас не можемо говорити про відсутність можливості в особи, яка виявила намір використати можливість для судового оскарження результатів конкурсного відбору. ГРД може бути залучена під час судового оскарження як один з учасників процесу, крім відповідача.

Відповідно до п. 67 Постанови Великої Палати Верховного Суду у справі №9901/474/19 за позовом Особи 1 до Вищої кваліфікаційної комісії суддів про визнання протиправними та скасування рішень за апеляційною скаргою Особи 1 на рішення Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 12.04.2021 р., «якщо в процесі кваліфікаційного оцінювання з'являється таке правове явище чи обставина, як висновок ГРД, то закон імперативно й безальтернативно визначає, коли рішення колегії ВККС про здатність судді здійснювати правосуддя у відповідному суді набирає сили остаточного, а також хто, яким чином та якою кількістю голосів має підтримати таке рішення. Саме ВККС у пленарному складі на своєму засіданні може оцінити слухність висновку ГРД і дати відповідь на інші питання, пов'язані із цим висновком, серед іншого й на ті, що стосуються не тільки змісту

⁴⁸ Єдиний державний реєстр судових рішень : вебсайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72605240> (дата звернення: 31.07.2023).

⁴⁹ Мельник Р.С. Громадська рада доброчесності як відповідач в адміністративному суді: «за» і «проти». *LexInform: Правові та юридичні новини, юридична практика, коментарі*. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/gromadska-rada-dobrochesnosti-yak-vidpovidach-v-administrativnomu-sudizai-proty/> (дата звернення: 31.07.2023).

(суті), але й його дійсності, достовірності, об'єктивності, правдивості, дотримання форми, строку та порядку затвердження і подання»⁵⁰.

Як бачимо, наявна судова практика, яку сформовано за результатами оскаржень як діяльності ГРД так і врахування їх висновків ВККС України, має суттєве значення для кращого розуміння місця та ролі такого консультативно-дорадчого органу під час формування судового корпусу. Обов'язковість врахування висновків громадських рад, очевидно, є однією з передумов забезпечення їх належного функціонування. З огляду на важливість проведення судової реформи в Україні діяльність ВККС України та ГРД перебуватимуть у центрі уваги як представників політичної влади, так і безпосередньо громадськості. З точки зору науки адміністративного права необхідно врахувати те, що такі консультативно-дорадчі органи діють як окремі суб'єкти адміністративного права та правовідносин та забезпечують участь громадськості на рівних началах разом з відповідними органами публічної влади.

ВИСНОВКИ

В Україні сьогодні створені необхідні умови для забезпечення участі інституцій громадськості у здійсненні протидії корупції. Наявні сьогодні міжнародні та національні юридичні акти утворюють основу для забезпечення максимально широкої участі інституцій громадянського суспільства у налагодженні взаємодії із органами публічної влади. Особливо це стосується органів, які наділені повноваженнями та створювались у якості спеціалізованих суб'єктів, які забезпечуватимуть реалізацію державної політики у сфері боротьби з корупцією.

Важливе місце з-поміж інших форм участі громадськості у здійсненні публічної влади займають консультативно-дорадчі органи. Їх адміністративно-правовий статус встановлюється як на рівні окремих законів України (ЗУ «Про запобігання корупції», ЗУ «Про судоустрій та статус суддів» тощо), так і підзаконних юридичних актів (Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики»). Особливість закріплення їх правового статусу полягає в тому, що їх діяльність регламентується відповідними положеннями. Це передбачено згаданою постановою про забезпечення участі громадськості у державній політиці.

⁵⁰ Постанова Великої Палати Верховного Суду у справі № 9901/474/19 від 1.09.2021 р. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : вебсайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99765535> (дата звернення: 31.07.2023).

Окремим правом на створення таких органів у межах повноважень, визначених Конституцією України, володіє Президент України, міністри та очільники відповідних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом. У деяких випадках створення консультативно-дорадчих органів напряму передбачено Законом (наприклад, ст. 83 ЗУ «Про судоустрій та статус суддів» передбачає утворення Громадської ради доброчесності, ст. 14 ЗУ «Про запобігання корупції» встановлює норму щодо здійснення контролю громадськості за діяльністю НАЗК шляхом створення громадської ради). Громадські ради при міністерствах утворюються на підставі Постанови Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», якою затверджено Типове положення.

Попри активне запровадження таких консультативно-дорадчих органів, існують певні недоліки у їх правовому регулюванні, що ускладнюють здійснення ними своїх функцій. Законодавець не завжди встановлює однакові вимоги щодо тих осіб, які не можуть брати участь у конкурсному відборі для формування персонального складу ради. Крім цього, існують обмеження, які стосуються наявності досвіду в об'єднань громадян, які можуть подавати кандидатури для участі у конкурсному відборі для формування тієї чи іншої ради. Їх слід скасувати та надати можливість якомога ширшому колу таких організацій долучатись до конкурсів. Варто розглянути можливість застосування дисциплінарної відповідальності за невиконання вимог щодо висвітлення звітів за результатами діяльності рад на офіційних вебресурсах. Було б доречним внести зміни до Типового положення про громадські ради, де вказати, що їх рішення мають рекомендаційний характер та обов'язково повинні розглядатись органом влади, при якому вони утворені.

Діяльність Громадської ради доброчесності за попередній період діяльності продемонструвала можливість залучення громадськості до процедури конкурсного добору суддів. Однак наявна судова практика свідчить про те, що такі консультативно-дорадчі органи залучаються до відповідних адміністративних справ як суб'єкт, який здійснює владно-управлінську функцію. На нашу думку, такі консультативно-дорадчі органи не наділені такими функціями. Це впливає зі способу їх утворення та залучення до відповідних процесів здійснення публічної влади. Їх рішення не мають обов'язкового характеру. Вони повинні бути обов'язково розглянуті органом, який приймає рішення, що в результаті може бути оскаржене особою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акти антикорупційного законодавства / Міністерство юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/m/akti-antikoruptsiynogo-zakonodavstva> (дата звернення: 24.07.2023).
2. Виконання затвердженої сьогодні Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки дасть відповідь на гострий суспільний запит на справедливість / НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/vykonannya-zatverdzenoyi-sogodni-derzhavnoyi-antikoruptsiynoyi-programy-na-2023-2025-roky-dast-vidpovid-na-gostryj-suspilnyj-zapyt-na-spravedlyvist/> (дата звернення: 24.07.2023).
3. Громадська рада доброчесності як відповідач в адміністративному суді: «за» і «проти». *LexInform: Правові та юридичні новини, юридична практика, коментарі*. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/gromadska-rada-dobrochesnosti-yak-vidpovidach-v-administratyvnomu-sudi-za-i-proty/> (дата звернення: 31.07.2023).
4. Дев'ятнадцяте загальнонаціональне опитування. Підсумки року. Очікування від майбутнього (20–21 листопада 2022 р). URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/nineteenth_national_survey_results_of_the_year_expectations_for_the_future_november_20-21_2022.html (дата звернення: 31.07.2023).
5. Деякі питання Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.11.2019 р. № 952. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952-2019-p#Text> (дата звернення: 25.07.2023).
6. Діяльність Громадської ради / НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/diyalnist-gromadskoyi-rady/> (дата звернення: 27.07.2023).
7. Державну антикорупційну програму на 2023–2025 роки презентували в Києві. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-derzhavna-antikoruptsiina-prohrama-2023-2025/32350949.html> (дата звернення: 25.07.2023).
8. Постанова Харківського окружного адміністративного суду у справі № 816/2307/17 від 6.03.2018 р. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72605240> (дата звернення: 31.07.2023).
9. Задорожній О. Міжнародно-правові стандарти боротьби з корупцією. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 9 грудня 2016 р. Київ, 2016. С. 49–55.
10. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції (укр/рос) від 31.10.2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text (дата звернення: 12.07.2023).

11. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція) від 25.06.1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text (дата звернення: 12.07.2023).

12. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 24.07.2023).

13. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб : Міжнародний документ / Організація Об'єднаних Націй від 23.07.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_788#Text (дата звернення: 24.07.2023).

14. Питання Ради громадського контролю при Державному бюро розслідувань : Указ Президента України від 05.02.2020 р. № 42/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42/2020#Text> (дата звернення: 27.07.2023).

15. Положення про громадську раду – arma.gov.ua. / Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів - arma.gov.ua. URL: <https://arma.gov.ua/public-council-statute> (дата звернення: 28.07.2023).

16. Постанова Великої Палати Верховного Суду № 9901/474/19 від 1.09.2021 р. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/99765535> (дата звернення: 31.07.2023).

17. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 р. № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення: 12.07.2023).

18. Про Вищий антикорупційний суд : Закон України від 07.06.2018 р. № 2447-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#Text> (дата звернення: 27.07.2023).

19. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12.11.2015 р. № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text> (дата звернення: 27.07.2023).

20. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-п#Text> (дата звернення: 26.07.2023).

21. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 24.07.2023).

22. Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки : Закон України від 20.06.2022 р. № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text> (дата звернення: 24.07.2023).

23. Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора : Наказ Офісу Генерального прокурора від 05.03.2020 р. № 125. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0125905-20#Text> (дата звернення: 27.07.2023).

24. Про нас – Трансперенсі Інтернешнл Україна. *Трансперенсі Інтернешнл Україна – Знизити рівень корупції*. URL: <https://ti-ukraine.org/about/> (дата звернення: 24.07.2023).

25. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів : Закон України від 10.11.2015 р. № 772-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text> (дата звернення: 28.07.2023).

26. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 27.07.2023).

27. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН. URL: <https://regulation.gov.ua/documents/id209511> (дата звернення: 24.07.2023).

28. Статут Групи держав по боротьбі з корупцією (GRECO) : Статут Ради Європи від 05.05.1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_144#Text (дата звернення: 24.07.2023).

29. Уряд затвердив Антикорупційну програму на 2023–2025 роки. *Міністерство юстиції України*. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/uryad-zatverdiv-antikoruptsiynu-programu-na-2023-2025-roki> (дата звернення: 26.07.2023).

Information about the author:

Krainii Pavlo Ivanovych,

PhD in Law,

Assistant Professor at the Department of Public Law
of the Faculty of Law

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University